

საქართველოში ძალაშია საქართველოს პარლამენტის
1995 წლის 22 თებერვლის დადგენილებით

კონვენცია 29

იძულებითი ან სავალდებულო შრომის შესახებ

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის გენერალური კონფედერაცია, რომელიც მოწვეულ იქნა ქენევაში საერთაშორისო ბიუროს ადმინისტრაციული საბჭოს მიერ და შეიკრიბა 1930 წლის 10 ივნისს და რომელმაც თავის მე-14 სესიაზე,

დაადასტურა მთელი რიგი წინადადებებისა და იძულებითი ან აუცილებელი შრომის შესახებ, რაც წარმოადგენს სესიის დროს წესრიგის პირველი პუნქტის ნაწილს, გადააწვეს ამ წინადადებებისათვის საერთაშორისო კონვენციის ფორმა,

იღებს 1930 წლის 28 ივნისს ამ კონვენციას, რომელიც შეიძლება იწოდებოდეს, როგორც 1930 წლის კონვენცია იძულებითი შრომის შესახებ და რომელიც ექვემდებარება შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრების მიერ რატიფიკაციას შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდების დებულებების შესაბამისად.

მუხლი 1

1. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ყოველი წევრი, რომელიც მოახდენს ამ კონვენციის რატიფიკირებას, ვალდებულია გააუქმოს იძულებითი ან სავალდებულო შრომის ყველა ფორმის გამოყენება შესაძლებლად მოკლე ვადაში.

2. ასეთი სრული გაუქმების გამო იძულებითი ან სავალდებულო შრომა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს გარდამავალ პერიოდის განმავლობაში მხოლოდ სამოგადოებრივი მიზნებისათვის და გამონაკლისის წესით იმ პირობებითა და გარანტიებით, რომლებიც დადგენილია მომდევნო მუხლებში.

3. ამ კონვენციის ძალაში შესვლიდან 5 წლის შემდეგ და 31-ე მუხლით გათვალისწინებულ მოხსენებასთან დაკავშირებით შრომის საერთაშორისო ბიუროს ადმინისტრაციული საბჭო განიხილავს იძულებითი ან სავალდებულო შრომის ყველა ფორმის გაუქმების შესაძლებლობას ახალი გადავადების გარეშე და გადაწყვეტს კონვენციის დღის წესრიგში ამ საკითხის შეგანას.

მუხლი 2

1. ამ კონვენციის მიზნებისათვის ტერმინი „იძულებითი ან სავალდებულო შრომა“ ნიშნავს ყოველგვარ სამუშაოს ან სამსახურს, რომელიც მოეთხოვება რომელიმე პირს რაიმე სასჯელის მუქარით და რომელსაც ეს პირი ნებაყოფილობით არ შეასრულებდა.

2. ამასთან ტერმინი „იძულებითი ან სავალდებულო შრომა“ ამ კონვენციის მიზნებისათვის არ გულისხმობს:

a) ყოველგვარ სამუშაოს და სამსახურს, რომელიც მოეთხოვება პიროვნებას კანონით სავალდებულო სამხედრო სამსახურის შესახებ და გამოიყენება წმინდა სამხედრო ხასიათის სამუშაოებისათვის;

b) ყოველგვარ სამუშაოს და სამსახურს, რომელიც წარმოადგენს მოქალაქეთა ჩვეულებრივ მოქალაქეობრივ მოვალეობას სრული თვითმმართველობის ქვეყანაში;

c) ყოველგვარ სამუშაოსა და სამსახურს, რომელიც მოეთხოვება პიროვნებას სასამართლო ორგანოს მიერ გამოცხადებული განაჩენის შედეგად იმ პირობით, რომ ეს

სამუშაო ან სამსახური შესრულება სახელმწიფო ხელისუფლების კონტროლითა და ბეღამხედველობით და რომ აღნიშნული პიროვნება არ იქნება დათმობილი ან გადაცემული კერძო პირების, კომპანიების ან საზოგადოებების განკარგულებაში;

d) ყოველგვარ სამუშაოსა და სამსახურს, რომელიც მოეთხოვება პიროვნებას საგანგებო მდგომარეობის პირობებში, ანუ ომის ან უბედურების საშიშროების – ხანძრის, წყალდიდობის, შიმშილის, მიწისძვრის, ძლიერი ეპიდემიის ან ეპიზოტის, მაგნე ცხოველების, ქვეწარმავლების ან მცენარეთა პარაზიტების შემოსევის და საერთოდ იმ გარემოებათა გამო, რომლებიც ქმნიან ან შესაძლებელია შეუქმნან საშიშროება მოსახლეობის ან მისი ნაწილის სიცოცხლეს ან ნორმალურ სასიცოცხლო პირობებს;

e) თემური ხასიათის წვრილმანი სამუშაოები ან ისეთი სამუშაოები, რომლებიც სრულდება კოლექტივის წევრთა მიერ ამ კოლექტივის პირდაპირ სარგებლობისათვის და რომლებიც ამის გამო შეიძლება ჩაითვალოს კოლექტივის წევრთა ჩვეულებრივ მოქალაქეობრივ მოვალეობად იმ პირობით, რომ თვითონ მოსახლეობას ან მის უშუალო წარმომადგენლებს უფლება აქვთ გამოთქვან თავიანთი შეხედულება ამ სამუშაოთა მიზანშეწონილობის შესახებ.

მუხლი 3

ამ კონვენციის მიზნებისათვის ტერმინი „კომპეტენტური ხელისუფლება“ ნიშნავს ამ მეგროპოლიის ხელისუფლებას, ან მოცემული ტერიტორიის უმაღლეს ცენტრალურ ხელისუფლებას.

მუხლი 4

1. კომპეტენტურმა ხელისუფლებამ არც უნდა დააწესოს, არც ნება უნდა დართოს დაწესდეს იძულებითი ან სავალდებულო შრომა კერძო პირების, კომპანიების ან საზოგადოებების სასარგებლოდ.

2. თუ იძულებითი ან სავალდებულო შრომის ამგვარი ფორმა კერძო პირების, კომპანიების ან საზოგადოებების სასარგებლოდ არსებობს იმ მომენტისათვის, როდესაც ორგანიზაციის რომელიმე წევრისაგან ამ კონვენციის რატიფიცირება რეგისტრირებულია შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალური დირექტორის მიერ, ორგანიზაციის ეს წევრი მთლიანად გააუქმებს ამგვარ იძულებით ან სავალდებულო შრომას მისთვის ამ კონვენციის ძალაში შესვლის მომენტიდან.

მუხლი 5

1. კერძო პირებისათვის, კომპანიებისათვის ან საზოგადოებებისათვის მინიჭებული არანაირი კონცესია არ შეიძლება იყენებდეს იძულებითი ან სავალდებულო შრომის არავითარ ფორმას წარმოების მიზნებისათვის ან პროდუქტების ასაღებად, რომლებიც გამოიყენება ამ კერძო პირების კომპანიების ან საზოგადოებების მიერ და როლებითაც ისინი ვაჭრობენ.

2. თუ იძულებითი ან სავალდებულო შრომის ამგვარი ფორმა გამომდინარეობს არსებული კონცესიების დებულებებიდან, ეს დებულებანი უნდა შეიცვალოს შესაძლებლად მოკლე ვადაში ამ კონვენციის 1 მუხლის მოთხოვნათა შესრულების მიზნით.

მუხლი 6

ადმინისტრაციის ჩინოვნიკებმა იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც მათი ამოცანაა ასწავლონ მათდამი რწმუნებულ მოსახლეობას შრომის ესა თუ ის ფორმა, არ შეიძლება

აიძულონ მოსახლეობა ან ცალკეული პირები იმუშაონ კერძო პირების, კომპანიების ან სამოგალოებების სასარგებლოდ.

მუხლი 7

1. გომთა ბელადებმა, რომლებიც არ ასრულებენ ადმინისტრაციულ მოვალეობებს, არ შეიძლება მიმართონ იძულებით ან სავალდებულო შრომას.

2. გომთა ბელადებმა, რომლებიც ასრულებენ ადმინისტრაციულ მოვალეობებს, შეიძლება კომპეტენტური ხელისუფლების სპეციალური ნებართვით მიმართონ იძულებითი ან სავალდებულო შრომის გამოყენებას ამ კონვენციის მე-10 მუხლით გათვალისწინებულ პირობებში.

3. გომთა ბელადებმა, რომლებიც აღიარებულნი არიან სათანადოდ და რომელნიც არ იღებენ შესაბამის ჯილდოს სხვა ფორმით, შეიძლება ისარგებლონ პირადი მომსახურებით შესაბამისი რეგლამენტაციის პირობით; ამ შემთხვევაში ყოველგვარი საჭირო ღონისძიება განხორციელდება ბოროტად გამოყენების თავიდან ასაცილებლად.

მუხლი 8

1. იძულებითი ან სავალდებულო შრომის გამოყენების ნებისმიერი გადაწყვეტილებისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება მოცემული ტერიტორიის უმაღლეს სამოქალაქო ხელისუფლებას.

2. ამასთან ამ ხელისუფლებას შეუძლია უმაღლეს ადგილობრივ ხელისუფლებას მისცეს უფლება გამოიყენოს იძულებითი ან სავალდებულო შრომა იმ შემთხვევაში, როცა ასეთი შრომა არ გამოიწვევს მშრომელთა ჩვეულ საცხოვრებელი ადგილიდან მოშორებას. ამ ხელისუფლებას შეუძლია აგრეთვე ამ კონვენციის 23-ე მუხლით გათვალისწინებული რეგლამენტაციით განსაზღვრულ პერიოდებში და პირობებით უმაღლეს ადგილობრივ ხელისუფლებას მისცეს უფლება, მშრომელები ჩააბას იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩვეული საცხოვრებელი ადგილიდან მოშორებით, თუკი ასეთი შრომა გაუადვილებს ადმინისტრაციის მოხელეებს მიმოსვლას, მოვალეობათა შესრულებისას და ადმინისტრაციის გვირთის გადაზიდვას.

მუხლი 9

იმ შემთხვევების გარდა, როცა ამ კონვენციის მე-10 მუხლით გათვალისწინებულია სხვა რამ, ხელისუფლების ორგანო, რომელსაც აქვს იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩაბმის უფლება, ვიდრე გადაწყვეტს შრომის ამგვარი ფორმით გამოყენებას, მოვალეა წინასწარ დარწმუნდეს, რომ:

a) სამსახური ან სამუშაო, რომლებიც უნდა შეასრულებს, წარმოადგენს პირდაპირ და მნიშვნელოვან ინტერესს იმ კოლექტივისათვის, რომელმაც ეს უნდა შეასრულოს;

b) სამსახური ან სამუშაო წარმოადგენს აუცილებლობას ამჟამად ან ახლო მომავალში;

c) ამ სამუშაოსათვის ან სამსახურისათვის შეუძლებელია ნებაყოფლობითი მუშახელის მიღება, მიუხედავად იმისა, რომ შეთავაზებული იყო ისეთი ხელფასი და სამუშაო პირობები, რომლებიც მოცემულ ტერიტორიაზე ანალოგური სამსახურისათვის ან სამუშაოსათვის არის პრაქტიკაში;

d) მოსახლეობისათვის ამ სამსახურის ან სამუშაოს შედეგები არ იქნება მეტად მძიმე გვირთი არსებული მუშახელისა და ამ მუშახელის მიერ აღნიშნული სამუშაოს შესრულების უნარის გათვალისწინებით.

მუხლი 10

1. იძულებითი ან სავალდებულო შრომა, რომელიც მოეთხოვება როგორც ბეგარა, და იძულებითი ან სავალდებულო შრომა, რომელსაც მიმართავენ ადმინისტრაციული მოვალეობის შემსრულებელი ცომთა ბელადები საზოგადოებრივი სამუშაოების შესრულებისათვის, თანდათან უქმდება.

2. ამ გაუქმებისათვის იმ შემთხვევებში, როცა იძულებით ან სავალდებულო შრომა მოთხოვნილი იქნება, როგორც ბეგარა და როცა იძულებითი ან სავალდებულო შრომა ადმინისტრაციული მოვალეობის შემსრულებელი ცომთა ბელადების მიერ იქნება დაწესებული საზოგადოებრივი სამუშაოს შესასრულებლად, დაინგერესებული ხელისუფლება წინასწარ უნდა დარწმუნდეს, რომ:

a) სამსახური ან სამუშაო, რომლებიც უნდა შესრულდეს, წარმოადგენს იმ კოლექტივის პირდაპირ და მნიშვნელოვან ინგერესს, რომელმაც ეს სამუშაო უნდა შეასრულოს;

b) სამსახური ან სამუშაო არის აუცილებელი ამჟამად ან ახლო მომავალში;

c) მოსახლეობისათვის ამ სამუშაოს ან სამსახურის შედეგები არ იქნება მეტად მძიმე გვირთი არსებული მუშახელის და ამ მუშახელის მიერ აღნიშნული სამუშაოს შესრულების უნარის გათვალისწინებით;

d) ამ სამსახურის ან სამუშაოს შესრულება არ აიძულებს მშრომელებს დატოვონ მათი ჩვეული საცხოვრებელი ადგილები;

e) ამ სამსახურის ან სამუშაოს ხელმძღვანელობა წარიმართება რელიგიის, საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და სოფლის მეურნეობის მოთხოვნების შესაბამისად.

მუხლი 11

1. იძულებით ან სავალდებულო შრომაში შეიძლება ჩააბან მხოლოდ ბრდასრული შრომისუნარიანი მამრობითი სქესის პირები არანაკლებ 18 და არაუმეტეს 45 წლის ასაკისა. ამ კონვენციის მე-10 მუხლით გათვალისწინებულ კატეგორიის სამუშაოთა გარდა, დაცული უნდა იყოს შემდეგი შემზღვევები და პირობები:

a) ყველა შემთხვევაში, როცა ეს შესაძლებელია, ადმინისტრაციის დანიშნულმა ექიმმა წინასწარ უნდა დაადასტუროს, რომ მოცემული პირები არ არიან დაავადებულნი რომელიმე ინფექციური დაავადებით, ფიზიკურად ვარგისნი არიან დაწესებული სამუშაოსა და იმ პირობებისათვის, რომლებშიც ეს სამუშაო სრულდება;

b) უნდა გათავისუფლდნენ სკოლის მასწავლებლები და მოსწავლეები, აგრეთვე მთელი ადმინისტრაციული პერსონალი;

c) ყველა კოლექტივში უნდა დარჩეს საოჯახო და საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის აუცილებელი რაოდენობა მომრდილი და შრომისუნარიანი მამაკაცებისა.

d) საოჯახო და ცოლქმრული კავშირების პატივისცემა.

2. პირველი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტში მითითებული მიზნებისათვის ამ კონვენციის 23-ე მუხლით გათვალისწინებული რეგლამენტაცია განსაზღვრავს იმ წილს მოსახლეობის მუდმივი შრომისუნარიანი მამაკაცების რაოდენობიდან, რომელთა ერთდროული ჩაბმა იძულებით ან სავალდებულო შრომაში შესაძლებელია, მაგრამ იმ პირობით, რომ ამ წილმა არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გადააჭარბოს ამგვარი მოსახლეობის 25%-ს.

ასეთი წილის განსაზღვრისას კომპეტენტური ხელისუფლება ანგარიშს უწევს მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, მის საზოგადოებრივ და ფიზიკურ განვითარებას, წლის დროსა და იმ სამუშაოს ხასიათს, რომელიც უნდა შეასრულონ მოცემულმა პირებმა

თავიანთ საცხოვრებელ ადგილას და საკუთარი სახსრებით, და საერთოდაც პატივს სცემს მოცემული კოლექტივის ნორმალური ცხოვრებისათვის საჭირო ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ საჭიროებებს.

მუხლი 12

1. მაქსიმალური პერიოდი, რომლის განმავლობაში ეს თუ ის პირი შეიძლება ჩაებას სხვადასხვა ფორმის იძულებით ან სავალდებულო შრომაში, არ უნდა აღემატებოდეს წელიწადში 60 დღეს. ამასთანავე სამუშაო ადგილამდე მისვლისა და უკან დაბრუნებისათვის აუცილებელი დრო შედის ამ 60 დღეში.

2. იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩაბმულ ყოველ მშრომელს მიეცემა მოწმობა, რომელშიც აღნიშნული იქნება ასეთი შრომის პერიოდები, რომლებიც მან უკვე გამოიმუშავა.

მუხლი 13

1. იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩაბმული ყოველი პირის ნორმალური სამუშაო დღის ხანგრძლივობა ისეთივე უნდა იყოს, როგორც თავისუფალი დაქირავების პირობებში, ხოლო დრო, რომელიც პირმა იმუშავა ჩვეულებრივი ნორმის გადამეტებით, ანაზღაურდება ისეთივე განაკვეთებით, როგორც ანაზღაურდება თავისუფალი დაქირავებული შრომის ზეგანაკვეთური სამუშაო.

2. იძულებით ან სავალდებულო შრომის ამა თუ იმ ფორმაში ჩაბმულ ყველა პირს ეძლევა კვირაში ერთი დასვენების დღე. ეს დღე შესაძლებლობის მიხედვით ემთხვევა მოცემული ქვეყნის ან რაიონის გრადიციებით ან ჩვეულებებით განსაზღვრულ დღეს.

მუხლი 14

1. იძულებით ან სავალდებულო შრომის ყველა ფორმა, გარდა ამ კონვენციის მე-10 მუხლში მოხსენიებული სამუშაოებისა, ანაზღაურდება ნაღდი ფულის იმ განაკვეთებით, რომლებიც არ შეიძლება იყოს იმ განაკვეთებზე ნაკლები, რომლებიც დადგენილია ასეთივე სამუშაოებისათვის ან იმ რაიონში, სადაც ეს სამუშაო სრულდება, ან იმ რაიონში, სადაც დაქირავებს მშრომელები, ამასთან გამოიყენება უმაღლესი განაკვეთები.

2. იმ შემთხვევებში, როცა სამუშაოს დააწესებენ, ადმინისტრაციული მოვალეობის შემსრულებელ გომთა ბელადების ხელფასის გადახდა წინა პუნქტებით გათვალისწინებული პირობებით შემოღებული უნდა იყოს შესაძლებლად მოკლე დროში.

3. ყოველ მშრომელს პერსონალურად უნაზღაურდება ხელფასი, და არა მისი გომის მეთაურს ანდა რომელიმე სხვა ხელისუფლებას.

4. დღეები, რომლებიც დახარჯულია სამუშაო ადგილამდე და იქიდან უკან მგზავრობაში, ხელფასის გაცემის მიზნისათვის ითვლება სამუშაო დღეებად.

5. ამ მუხლის შედეგად არ იკრძალება მშრომელთათვის ჩვეულებრივი სასურსათო ულუფის გაცემა ხელფასის ნაწილის წილად იმ პირობით, რომ ეს ულუფები გომფასი იქნება იმ ფულადი თანხის მაინც, რომელიც მათ უნდა შეცვალონ, მაგრამ არ შეიძლება ხელფასიდან არანაირი გამოქვითვა არც გადასახადების სახით და არც მშრომელთათვის შრომის განსაკუთრებულ პირობებში სამუშაოს გაგრძელებისათვის საჭირო უნარის შენარჩუნებისათვის მიცემული კვებისათვის, განსაცმლისათვის, ბინისათვის, აგრეთვე სამუშაო იარაღებისათვის.

მუხლი 15

1. მოცემულ ტერიტორიაზე მოქმედი ან მომავალში ამოქმედებული ყველა კანონი, რომლებიც ეხება წარმოებაში უბედური შემთხვევებისას ან პროფესიული ავადმყოფობისას ანაზღაურებას და ყველა კანონი, რომლებიც ითვალისწინებს იმ პირთათვის დახმარებას, რომელნიც იმყოფებოდნენ გარდაცვლილი ან შრომისუნარდაკარგული მშრომელის კმაყოფაზე, გამოიყენება იმ პირთა მიმართ, რომელნიც ჩაბმულნი არიან იძულებით ან სავალდებულო შრომაში იმ საფუძველზე, როგორც თავისუფალი დაქირავებული მშრომელების მიმართ.

2. ყოველ შემთხვევაში ყველა ხელისუფლება, რომელიც იძულებით ან სავალდებულო შრომაში აბამს მშრომელებს, მოვალეა უზრუნველყოს მშრომელთა არსებობა, თუ წარმოებაში უბედური შემთხვევის ან პროფესიული დაავადების გამო მშრომელი მთლიანად ან ნაწილობრივ მოკლებულია უნარს თავი ირჩინოს. ეს ხელისუფლება აგრეთვე მოვალეა ყველაფერი იღონოს ყოველი იმ პირის სარჩენად, რომელიც ნამდვილად იმყოფებოდა ამ მშრომელის კმაყოფაზე ან უკანასკნელის სიკვდილის, ან მისი სამუშაოს შედეგად შრომის უნარის დაკარგვის შემთხვევაში.

მუხლი 16

1. იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩაბმული პირები, განსაკუთრებულად აუცილებელი შემთხვევების გარდა, არ შეიძლება გადაყვანილ იქნენ იმ რაიონებში, სადაც კვების და კლიმატური პირობები იმდენად განსხვავებულია მათთვის ჩვეული პირობებისაგან, რომ სახიფათოა მათ ჯანმრთელობისათვის.

2. არავითარ შემთხვევაში არ დაიშვება მშრომელთა გადაყვანა, თუ მუსტად არ განხორციელდა ყველა ის ღონისძიება ჰიგიენასა და საცხოვრებელ პირობებთან დაკავშირებით, რომლებიც აუცილებელია მშრომელთა მოწყობისათვის და მათი ჯანმრთელობის დაცვისათვის.

3. თუ ასეთი გადაყვანა აუცილებელი აღმოჩნდა, კომპეტენტურ სამედიცინო დაწესებულებებთან კონსულტაციების შემდეგ ხორციელდება ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფს მშრომელთა ახალ კლიმატურ პირობებთან და კვებასთან თანდათანობით შეგუებას.

4. თუ მშრომელები ჩაბმულნი იქნებიან მათთვის უჩვეულო სამუშაოს რეგულარულად შესრულებაში, უნდა განხორციელდეს ღონისძიებანი მათი ამ სახის სამუშაოებისადმი მიჩვევის უზრუნველსაყოფად, კერძოდ, თანდათანობით სწავლებასთან, სამუშაო საათებთან, დასვენების ორგანიზაციასთან, კვების ულუფის გაუმჯობესებასთან ან გამრდასთან დაკავშირებით ისე, როგორც ეს საჭირო იქნება.

მუხლი 17

ვიდრე დაშვებული იქნება მშრომელთა ჩაბმა იძულებით ან სავალდებულო შრომაში იმ სამშენებლო ან სარემონტო სამუშაოების შესასასრულებლად, რომელთა შედეგადაც მშრომელებს მოუწევთ სამუშაო ადგილზე დიდხანს დარჩენა, კომპეტენტური ხელისუფლება უნდა დარწმუნდეს, რომ:

1. ყველაფერი იღონეს მშრომელთათვის სათანადო ჰიგიენური პირობებისა და აუცილებელი სამედიცინო დახმარების უზრუნველსაყოფად და რომ, კერძოდ:

- a) ამ მშრომელებმა უნდა გაიარონ სამედიცინო შემოწმება სამუშაოს დაწყებამდე და ამ სამუშაოს მთელი ხნის განმავლობაში გარკვეული პერიოდულობით;
- b) გათვალისწინებული იყო საკმარისი სამედიცინო პერსონალით უზრუნველყოფა, აგრეთვე ნებისმიერი საჭიროებისათვის აუცილებელი დისპანსერების, საავადმყოფოების, ჰოსპიტალების შექმნა და ყველა საჭირო მოწყობილობით აღჭურვა;
- c) სამუშაო ადგილზე დამაკმაყოფილებლად არის უზრუნველყოფილი კარგი ჰიგიენური

პირობები, მშრომელთა მომარაგება სასმელი წყლითა და სურსათით, სათბობით, აგრეთვე სამზარეულო აღჭურვილობით და აუცილებლობის შემთხვევაში განსაცმლითა და ბინით დამაკმაყოფილებლად უზრუნველყოფა.

2. მშრომელთა ოჯახების არსებობის უზრუნველსაყოფად მიღებულია შესაბამისი ზომები, კერძოდ, მშრომელთა თანხმობით ან თხოვნით მათი ოჯახებისათვის საიმედო გზით ხელფასის ნაწილის გაგზავნა.

3. ადმინისტრაციის პასუხისმგებლობისა და მისი ხარჯით უზრუნველყოფილია მშრომელთა მგზავრობა სამუშაო ადგილამდე და უკან და რომ ადმინისტრაცია გაუადვილებს ამ მგზავრობას გრანსპორტის ყველა ხელმისაწვდომი საშუალების შესაძლებლად ფართო გამოყენებით.

4. იმ შემთხვევაში, თუ მშრომელმა დროებით დაკარგა შრომის უნარი ავადმყოფობის ან უბედური შემთხვევის გამო, მისი ჩვეულ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნების ხარჯებს გაიღებს ადმინისტრაცია.

5. ნებისმიერ მშრომელს იძულებითი ან სავალდებულო შრომის ვადის გასვლის შემდეგ თავისი სურვილით შეუძლია დარჩეს იმავე ადგილზე თავისუფალ დაქირავებულ მუშად. მას მიეცემა ამის უფლება იმ უფლების ჩამორთმევის გარეშე, რომ ორი წლის განმავლობაში თავის ჩვეულ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნდეს უფასოდ.

მუხლი 18

1. იძულებითი ან სავალდებულო შრომა, რომელიც დაკავშირებულია ხალხის გადაყვანასთან და გვირთმიდვასთან, როგორც, მაგალითად, მეზარეულებისა და მენიხებებისა, უქმდება რაც შეიძლება მოკლე ვადაში. ამ გაუქმებამდე კომპეტენტური ხელისუფლება ვალდებულია გამოსცეს რეგლამენტაცია, რომელიც, კერძოდ, განსაზღვრავს: a) იმ ვალდებულებას, რომ შრომის ეს ფორმა გამოიყენონ მხოლოდ ადმინისტრაციის მოხელეთა მიმოსვლის გასაადვილებლად, როცა ისინი თავიანთ სამსახურებრივ მოვალეობას ასრულებენ, ან ადმინისტრაციის გვირთის გადაზიდვისას, ანდა მაშინ, როცა სრულიად აუცილებელი და გადაუდებელია სხვა პირების გადაყვანა, რომლებიც ადმინისტრაციის მოხელენი არ არიან; b) მოვალეობას, ამგვარ გადაზიდვებში ჩააბას მხოლოდ ის მშრომელი მამაკაცები, რომლებიც წინასწარი სამედიცინო შემოწმებით მიჩნეულნი არიან ვარგისად ამ სამუშაოს შესრულებისათვის, თუკი ასეთი შემოწმება შესაძლებელია. თუ შეუძლებელია, პირი, რომელიც გამოიყენებს ასეთ მუშახელს, თავისი პასუხისმგებლობით უნდა დარწმუნდეს, რომ ამ მშრომელს აქვთ საჭირო ფიზიკური უნარი და არ სჭირთ ინფექციური სენი; c) იმ გვირთის მაქსიმალურ წონას, რომელიც უნდა წაიღონ მშრომელებმა; d) მაქსიმალურ მანძილს, რომლითაც შესაძლებელია მშრომელი დავაშოროთ თავის ჩვეულ საცხოვრებელ ადგილს; e) თვეში დღეების მაქსიმალურ რაოდენობას ან ნებისმიერ სხვა პერიოდს, რომლის განმავლობაში მშრომელი შეიძლება ჩაებას შრომაში, ამასთან დღეების ამ რაოდენობაში შედის საცხოვრებელ ადგილას დასაბრუნებლად საჭირო დღეებიც; f) იმ პირებს, რომლებსაც უფლება აქვთ ჩააბან იძულებით ან სავალდებულო შრომაში, აგრეთვე ამ უფლების მოქმედების ფარგლებს.

2. წინა პუნქტის „c“, „d“, „e“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული მაქსიმუმების განსაზღვრისას, ხელისუფლების კომპეტენტური ორგანოები მხედველობაში იღებენ საკითხთან დაკავშირებულ სხვადასხვა ფაქტორს, კერძოდ, მოსახლეობის ფიზიკურ უნარს, მშრომელთა მიერ გასაველი მარშრუტის ხასიათს, აგრეთვე კლიმატურ პირობებს.

3. გარდა ამისა, კომპეტენტური ხელისუფლება ყველაფერს ღონობს იმისათვის, რომ მეზარეულების ნორმალურმა, ყოველდღიურმა მარშრუტმა არ გადააჭარბოს

მანძილს, რომელიც შეესაბამება საშუალოდ 8 საათიანი დღის ხანგრძლივობას. ამასთანავე ამ მანძილის განსაზღვრისას მხედველობაში იღებენ არა მხოლოდ გვირგვინის წონას და მარშრუტის სიგრძეს, არამედ გზის მდგომარეობასაც, წელიწადის დროსაც და ამასთან ყველა სხვა დაკავშირებულ ფაქტორს, ზეგანაკვეთურ დროს მუშაობის აუცილებლობის შემთხვევაში. ასეთი სამუშაო ანაზღაურდება ჩვეულებრივ განაკვეთზე უფრო მაღალი განაკვეთებით.

მუხლი 19

1. ხელისუფლების კომპეტენტური ორგანოები მიწის იძულებითი დამუშავების ნებართვას იძლევიან მხოლოდ შემშილის თავიდან ასაცილებლად ან სასურსათო პროდუქტების ნაკლებობისას და ყოველთვის იმ პირობით, რომ მიღებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები ან სურსათი დარჩება იმ კოლექტივისა და პირის საკუთრებაში, რომელმაც ის აწარმოვა.

2. ამ მუხლის შედეგად არ უნდა შეიცვალოს კოლექტივის წევრთა მოვალეობა შეასრულონ კანონით ან კოლექტივის ჩვეულებით დაწესებული სამუშაო, თუ წარმოება ორგანიზებულია კანონებისა და ჩვეულებების შესაბამისად და პროდუქტები და პროდუქტების გაყიდვის შემდეგ რჩება კოლექტივის საკუთრებაში.

მუხლი 20

კანონმდებლობა, რომელიც ითვალისწინებს კოლექტიურ დასჯას და გამოიყენება მთლიანად კოლექტივის მიმართ იმ დანაშაულისათვის, რომელიც ჩადენილია მისი რომელიმე წევრის მიერ, არ შეიძლება ითვალისწინებდეს, როგორც სასჯელის ღონისძიებას, კოლექტივის იძულებით ან სავალდებულო შრომას.

მუხლი 21

იძულებითი ან სავალდებულო შრომა არ გამოიყენება მაღაროებში მიწისქვეშა სამუშაოების შესასრულებლად.

მუხლი 22

ამ კონვენციის დებულებათა განხორციელების ღონისძიებათა შესახებ ყოველწლიური მოხსენებები, რომლებსაც ორგანიზაციის ის წევრები, რომელთაც რაგიფიკაცია უქნეს ამ კონვენციას, ვალდებულებას იღებენ წარუდგინონ შრომის საერთაშორისო ბიუროს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდების 22-ე მუხლის დებულებათა შესაბამისად, უნდა შეიცავდეს ყველა შესაბამის გერიგორიასთან დაკავშირებით შესაძლებლად სრულ ინფორმაციას იძულებითი ან სავალდებულო შრომის გამოყენების ზომის შესახებ ამ გერიგორიაზე, აგრეთვე შემდეგ საკითხებზე: ამ შრომის გამოყენების მიზნები, ავადმყოფობისა და სიკვდილის შესახებ მონაცემები, სამუშაო დღის ხანგრძლივობა, განაკვეთი და ხელფასების გაცემის წესი, აგრეთვე ამასთან დაკავშირებული ყველა სხვა მონაცემი.

მუხლი 23

1. ამ კონვენციის დებულებათა შესრულების მიზნით კომპეტენტური ხელისუფლება გამოსცემს სრულ და მუსგ რეგლამენტაციას იძულებითი ან სავალდებულო შრომის გამოყენების შესახებ.

2. ეს რეგლამენტაცია, კერძოდ, შეიცავს წესს, რომელიც იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ყოველ პირს აძლევს უფლებას ხელისუფლებას წაუყენოს

ნებისმიერი პრეგენზია შრომის პირობებთან დაკავშირებით, და მისი პრეგენზიების განხილვისა და გათვალისწინების გარანტიას.

მუხლი 24

იძულებითი ან სავალდებულო შრომის წესების მუსგად დაცვის უზრუნველყოფისათვის ყველა შემთხვევაში მიიღება შესაბამისი ზომები ან ამგვარ (ე.ი. იძულებით ან სავალდებულო) შრომაზე ნებისმიერი (თავისუფალი, დაქირავებული შრომით), უკვე არსებული ინსპექციის ორგანოს ფუნქციების გავრცელების გზით, ან ნებისმიერი, სხვა შესაბამისი სისტემის საშუალებით მიიღება აგრეთვე ზომები იმისათვის, რომ ეს წესები გაეცნოს იძულებით ან სავალდებულო შრომაში ჩაბმულ პირებს.

მუხლი 25

იძულებით ან სავალდებულო შრომაში უკანონო ჩაბმა სისხლის სამართლის წესით და ორგანიზაციის ყველა წევრი, რომელმაც რაგიფიკაცია უქნა ამ კონვენციას, ვალდებულია უზრუნველყოს რეალური ეფექტიანობა და კანონი დაწესებული სანქციების მუსგად აღსრულება.

მუხლი 26

1. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ყველა წევრი, რომელმაც რაგიფიკაცია უქნა ამ კონვენციას, ვალდებულია გამოიყენოს იგი მხოლოდ იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც იმყოფებიან მისი სუვერენიტეტის იურისდიქციის, პროტექტორატის, სუვერენიტეტის, მეურვეობის ან მმართველობის ქვეშ იმდენად, რამდენადაც მას უფლება აქვს იკისროს მოვალეობა, რომელიც ეხება შიდა იურისდიქციას. თუ ორგანიზაციის ამ წევრს სურს ისარგებლოს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდების 35-ე მუხლის დებულებით, მან უნდა დაურთოს დოკუმენტს რაგიფიკაციის შესახებ განცხადება, რომელშიც მითითებული იქნება:

- 1) ტერიტორიები, რომლებზეც იგი აპირებს ამ კონვენციის დებულების გამოყენებას ცვლილებათა გარეშე.
- 2) ტერიტორიები, რომლებზეც იგი აპირებს ამ კონვენციის დებულების გამოყენებას ცვლილებებით და ამ ცვლილებათა დეგალებით.
- 3) ტერიტორიები, რომელთა მიმართაც იგი ჯერჯერობით თავს იკავებს გადაწყვეტილების მიღებისაგან.

2. მითითებული განცხადება ჩაითვლება რაგიფიკაციის შესახებ დოკუმენტის განუყოფელ ნაწილად და გამოიწვევს ერთნაირ შედეგს. ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს შეუძლია მომდევნო განცხადების საშუალებით უარი თქვას წინა განცხადებაში შეგანილ შენიშვნებზე ან მათ ნაწილზე ამ მუხლის პირველი პუნქტის მე -2 და მე -3 ქვეპუნქტების ძალით.

მუხლი 27

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდების შესაბამისად, ამ კონვენციის რაგიფიკაციის შესახებ ოფიციალური დოკუმენტები რეგისტრაციისათვის ეგზავნება შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს.

მუხლი 28

1. ეს კონვენცია აკავშირებს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მხოლოდ იმ წევრებს, რომელთა ლოკუმენტები რატიფიკაციის შესახებ რეგისტრირებულია შრომის საერთაშორისო ბიუროში.

2. ეს კონვენცია ძალაში შედის ორგანიზაციის ორი წევრის მიერ რატიფიკაციის შესახებ ლოკუმენტების გენერალური დირექტორის მიერ რეგისტრაციიდან 12 თვის შემდეგ

3. შემდეგში ეს კონვენცია ძალაში შედის ორგანიზაციის თითოეული წევრის მიმართ ამ წევრთა მიერ რატიფიკაციის შესახებ ლოკუმენტის რეგისტრაციიდან 12 თვის შემდეგ.

მუხლი 29

როგორც კი რეგისტრირებულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ორი წევრის სარატიფიკაციო ლოკუმენტები, შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალური დირექტორი ამას აცნობებს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ყველა წევრს. იგი აცნობებს მათ აგრეთვე ორგანიზაციის სხვა წესდების მიერ წარდგენილი სარატიფიკაციო ლოკუმენტების რეგისტრაციას.

მუხლი 30

1. ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს, რომელმაც დაარატიფიცირა ეს კონვენცია, მისი ძალაში თავდაპირველი შესვლის მომენტიდან ათწლიანი პერიოდის გასვლის შემდეგ შეუძლია დენოსაციის აქტით მისი დენონსირება, რაც უნდა აცნობოს შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს. რეგისტრირებულთათვის დენონსაცია ძალაში შედის შრომის საერთაშორისო ბიუროს მიერ დენონსაციის აქტის რეგისტრაციიდან 1 წლის შემდეგ.

2. ორგანიზაციის ყველა წევრი, რომელმაც დაარატიფიცირა ეს კონვენცია, წინა მუხლში მოხსენიებული ათწლიანი პერიოდის გასვლის შემდეგ ერთი წლის უნდა აცნობოს შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს ამ კონვენციის ძალაში ყოფნის გაგრძელების თაობაზე.

მუხლი 31

ამ კონვენციის ინგლისურ და ფრანგულ ტექსტებს ერთნაირი ძალა აქვთ.

ძალაში შესვლის თარიღია 1932 წლის 1 მაისი